

ΤΑ FAKE NEWS ΕΙΝΑΙ ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΔΟΥΛΕΙΕΣ

Ήταν Φεβρουάριος του 1917 όταν η αγγλόφωνη εφημερίδα North China Daily News δημοσίευσε την είδηση ότι ο γερμανικός στρατός είχε στήσει εργοστάσιο όπου κατέλιγαν «πτώματα φαντάρων για την παραγωγή γλυκερίνης». Η είδηση αναπαράχθηκε τους επόμενους μήνες από εφημερίδες στη Βρετανία με τίτλους όπως «παγκόσμιος τρόμος», «οι βρικολάκες του Κάιζερ», «εργοστάσιο λίπους». Η γερμανική πλευρά διαμαρτυρήθηκε εντόνως ενάντια στις «αισχρές και γελοίες αυτές φήμες». Χρόνια αργότερα, το 1925, ο αδελφός του πρωθυπουργού της Βρετανίας, Σερ Όστιν Τσάμπερλεν, δήλωνε επισήμως στη Βουλή των Κοινοτήτων ότι ουδέποτε υπήρξε αληθινή βάση σε τούτη την είδηση. Την ίδια χρονιά, ο επικεφαλής της Υπηρεσίας Πληροφοριών του βρετανικού κράτους, Τζον Τσάρτερς, παραδέχτηκε ότι ο ίδιος την είχε κατασκευάσει. Σήμερα, η «είδηση» τούτη θεωρείται ότι εντασσόταν σε μια αλυσίδα από πιέσεις που ασκούσαν στην Κίνα με στόχο την είσοδό της στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο στο πλευρό των συμμαχικών δυνάμεων. Θεωρείται επίσης η «γενέθλια στιγμή» των fake news.¹

Είναι εντελώς ανόητο να ψάχνουμε «γενέθλιες στιγμές» σε οτιδήποτε αφορά την ιστορία του καπιταλιστικού κόσμου. Στην ιστορία του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου αλλά και στις εποχές που προηγήθηκαν, βρίσκουμε πληθώρα κατασκευασμένων «ειδήσεων» από μηχανισμούς εξουσίας και κρατικές μυστικές υπηρεσίες. Ορισμένα ενδεικτικά και μόνο παραδείγματα: Στις Ηνωμένες Πολιτείες από τα τέλη του 19ου αιώνα, οι φήμες για βιασμό λευκών γυναικών από μαύρους, οι οποίες κατέλιγαν σε πογκρόμ, προέρχονταν από τα δίκτυα εξουσίας των λευκών αφεντικών του αμερικανικού νότου.² Στα προσαρτημένα στο ελληνικό κράτος Επτάνησα του 1891, ένα αντιεβραϊκό πογκρόμ με άτυπους ηγέτες τις τοπικές αρχές, εξαπολύθηκε με αφορμή την φήμη ότι μια δολοφονημένη νεαρή Εβραία σφάχτηκε από τους ομόθρησκούς της σε «τελετή ανθρωποθυσίας».³ Τα «Πρωτόκολλα των Σοφών της Σιών», το βιβλίο που υποτίθεται αποδεικνύει τη διεθνή συνωμοσία των Εβραίων για την επιβολή τους στον πλανήτη ήταν κατασκευασμα των ρωσικών μυστικών υπηρεσιών την εποχή του Τσάρου.⁴ Η γρίπη του 1918 προερχόταν, σύμφωνα με τον εκάστοτε εθνικό Τύπο και ανάλογα με τα συμφέροντα των εμπόλεμων κρατών, τότε από την Ισπανία, τότε από την Αμερική, τότε από την Αργεντινή, τότε από την Γαλλία, τότε από «δηλητηριασμένες γερμανικές κονσέρβες».⁵

Με άλλα λόγια, το φρούτο «fake news» που σήμερα πλασάρεται ως «παράπλευρη συνέπεια» της έκρηξης των σόσιαλ μίντια έχει μακρά ιστορία πίσω του. Και όσο σκαλίζει κανείς αυτή την ιστορία, θα ανακαλύπτει ότι τα fake news ήταν και είναι ανέκαθεν κρατικές δουλειές. Σε καιρούς κρίσεων και πολέμου, οι θεωρίες συνωμοσίας, το οργανωμένο σκόρπισμα σύγχυσης, η λοιδωρία, συκοφάντηση ή και γελοιοποίηση του αντιπάλου εντός και εκτός συνόρων βρίσκονται σταθερά στο ρεπερτόριο της κρατικής προπαγάνδας και οι προπαγανδιστές δεν είναι άλλοι από τις ίδιες τις κρατικές υπηρεσίες πληροφοριών που κατέχουν την τεχνολογία και τον έλεγχο σε δικτύα ενημέρωσης.

Είναι αξιοθαύμαστο επίτευγμα των ημερών μας η λήθη του γεγονότος ότι οι πιο επιτυχημένοι κατασκευαστές θεωριών συνωμοσίας ήταν τα ίδια τα καπιταλιστικά κράτη και οι μηχανισμοί τους. Τα τερατώδη ψέματα που σκάρωσε το ιταλικό κράτος ενάντια στα εργατικά κινήματα της δεκαετίας του 1960, με πιο διάσημο τις βομβιστικές επιθέσεις στην πιάτσα Φοντάνα που αρχικά αποδόθηκαν σε αναρχικούς εργάτες για να αποκαλυφθεί επισήμως ότι οι ένοχοι ήταν πράκτορες του ιταλικού φασιστικού παρακράτους, σαν να μην συνέβησαν ποτέ. Σήμερα, το ίδιο κράτος παρήλασε στις οθόνες μας τον Μάρτιο ως υπερασπιστής ανθρωπίνων ζωών.

Η παγκόσμια εμβέλεια θεωρία συνωμοσίας του εικοστού πρώτου αιώνα που μας έκανε παρέα ολόκληρη τη δεκαετία του 2000, συμ-

Για να ξέρουμε ποιόι πουλάνε τα fake news. Αριστερά, η εφημερίδα των κυπατζήδων. Δίπλα και κάτω, στιγμιότυπα από τις διαμαρτυρίες της Εκκλησίας για τις νέες ταυτότητες. Όπως καταλάβατε, είναι ο αιωνόβιος πυλώνας του κράτους που κατέχει το copyright της ιδέας με τα τσιπάκια.

πυκνώνοντας σε δύο μόνο λέξεις την μακρά εξέλιξη του παγκόσμιου πολέμου στη Μέση Ανατολή και την Ασία, έχει κι αυτή ξεχαστεί σαν κακόγουστο αστέιο. «Μπιν Λάντεν» λεγόταν και πετάχτηκε άρον άρον (κυριολεκτικά) στον πάτο του Ειρηνικού Ωκεανού κάπου το 2011.

Βέβαια, η επιτυχία διαφόρων θεωριών συνωμοσίας δεν οφείλεται στην (υποτιθέμενη και μόνο) αποτελεσματικότητα των κρατικών μηχανισμών προπαγάνδας. Η επιτυχία τους στηρίζεται στη δύναμη που κατέχει η μεταφυσική μέσα στον καπιταλιστικό κόσμο. Ναι, οι κοινωνίες μας είναι επιρρεπείς στη μεταφυσική γιατί είναι βουτηγμένες καθημερινά σε αυτήν, παριστάνοντας το αντίθετο, ότι είναι «ορθολογικές». Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα: ενώ υποβαλλόμαστε κάθε μέρα στο θεμελιωδέστερο παιθαρχικό σύστημα του καπιταλιστικού κόσμου, δηλαδή δουλεύουμε για 8, 10 και 12 ώρες για λογαριασμό των αφεντικών κάνοντας, ό,τι μας λένε, παριστάνουμε ότι αυτό το υλικότατο παιθαρχικό σύστημα δεν έχει καμία σχέση με οτιδήποτε άλλο συμβαίνει στην καθημερινότητά μας. Πιστεύουμε ότι τα καπιταλιστικά κράτη ατενίζουν την επικράτειά τους, το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον τους, και βλέπουν «ανθρώπινες ζωές» και όχι χώρους εργασίας, εργοστάσια παιθαρχικής εργατικής δύναμης και ανταγωνιστικούς εθνικούς καπιταλισμούς. Στις κοινωνίες μας καλπάζει η μεταφυσική αντίληψη ότι η επιστήμη και η τεχνολογία είναι πολιτικά ουδέτερες και «δημοκρατικές» γιατί συμβάλλουν στην πρόοδο της ανθρωπότητας. Στις κοινωνίες μας πιστεύουμε ότι η google μας μορφώνει και ότι η τεχνητή νοημοσύνη θα αντικαταστήσει την ανθρώπινη εργασία.

Αυτή είναι η μεταφυσική των κοινωνιών μας, τόσο βαθιά εμποτισμένη στην καθημερινότητα ώστε να περνάει σχεδόν απαρατήρητη. Τώρα όμως η καπιταλιστική κρίση καλπάζει. Ο παγκόσμιος πόλεμος επεκτείνεται. Και τα παλαιά δοκιμασμένα συστατικά της προπαγάνδας, της μεταφυσικής και της καταστολής του εσωτερικού και εξωτερικού εχθρού βρίσκονται ξανά στο τραπέζι μαζί με νέα ψηφιακά εργαλεία. Και πάλι, αυτοί που έχουν συμφέρον από το σκόρπισμα της σύγχυσης είναι εκείνοι που μπορούν να την οργανώσουν και να τη στρέψουν προς εθνικά ωφέλιμες κατευθύνσεις. Γι' αυτό ακριβώς και οι σημερινές θεωρίες συνωμοσίας για τη γρίπη δεν είναι δημιούργημα κάποιων μεμονωμένων «παλαβών» και «ανορθολογικών» τύπων. Αφήνονται σκόπιμα να πλανώνται στο περιθώριο της επίσημης κρατικής προπαγάνδας, γιατί η λειτουργία τους είναι να επιβεβαιώνουν και να στηρίζουν την κρατική πολιτική με πολλαπλούς τρόπους.

Ο πρώτος τρόπος είναι προφανής, όμως σημαντικός: η γελοιοποίηση και καταστολή οποιαδήποτε πολιτικής αμφισβήτησης των αυταρχικών μέτρων που επιβάλλονται στην καθημερινότητά μας.

μήπως είναι λίγο φασίστες;

Πρώτοι στα μαθήματα, πρώτοι στη ρουφιανιά

Μια ακόμα καινοτομία του ΚΚΕ μετά την παρέλαση που έστησε την Πρωτομαγιά για να διαφημίσει τη μάσκα. Στο φεστιβάλ της ΚΝΕ τηρήθηκαν όλα τα απαραίτητα μέτρα προστασίας, μαζί με μερικά που δεν ήταν καν απαραίτητα.

Ας πούμε, καθώς πήγαιναν οι θαμώνες του φεστιβάλ να ακούσουν για χιλιοστή φορά τα τραγούδια του Θάνου Μικρούτσικου, τους περιμέναν στην είσοδο μερικές μασκοφόρες κνίτισσες που φορούσαν ρόμπες είτε επειδή ως πρώτες στα μαθήματα ετοιμάζονταν να γίνουν γιατρίνες, είτε επειδή ως πρώτες στη μαλακία απλά ψήθηκαν να φορέσουν στολή. Οι wannabe γιατρίνες, λοιπόν, τους σημάδευαν με το γνωστό πια πιστόλι-θερμόμετρο.

Το πρόβλημα είναι ότι επειδή όπως φαντάζεστε δεν συνηθίζουμε να πηγαίνουμε στο φεστιβάλ της ΚΝΕ και η φωτογραφία είναι από την Εφημερίδα των Συντακτών, έχουμε κάποιες απορίες που πολύ θα θέλαμε να μας λύσει κάποιος από τους αναγνώστες μας που πήγε στο φεστιβάλ (είμαστε βέβαιοι ότι υπάρχουν):

1. Αν σε έβρισκαν πυρετωμένο τι γινόταν; Σε «αναλάμβανε» η περιφρούρηση; Φώναζαν τον Τσιόδρα να σε μαζέψει; Σου έκαναν τεστ κορωνοϊού; Σου έδιναν ντεπόν;
2. Μήπως υπήρχε και κάποιος wannabe μπάτσος κνίτης παραδίπλα να κόβει και πρόστιμα σε όποιον δε φορούσε μάσκα; Αν ναι, τότε γιατί δε δημοσιεύτηκε φωτό; Αν όχι, τότε διεκδικούμε τα δικαιώματα της ιδέας· δε θα τα πιστώνεται όλα το ΚΚΕ σ' αυτή την κοινωνία.
3. Όλο αυτό το σχέδιο πειθάρχησης των φασαίων κνιτών από τους σκληροπυρηνικούς κνίτες κύλησε ομαλά ή εμφανίστηκαν κρούσματα απειθαρχίας στην οργάνωση, όπως το 2010-2015 που το κόμμα δυσκολευόταν να πει τη λέξη φασισμός την ίδια στιγμή που οι γειτονιές όλης της Ελλάδας είχαν γίνει όπα από το τζαρτζάρισμα φασιστών-αντιφασιστών;
4. Οι άνωθι Χρυσαιγίτες θα μπορούσαν να μπουν στο φεστιβάλ της ΚΝΕ; Φαίνεται να τηρούν «όλα τα αναγκαία μέτρα».
5. Αυτός ο ένας που δε φορά μάσκα, τι είναι, το αφεντικό των υπολοίπων;

6. Αφού οι Χρυσαιγίτες φορούν μάσκα, ποιοι στο καλό είναι οι διάσημοι «ακροδεξιοί αρνητές της μάσκας»; Έχετε δει κανέναν;

Περιμένουμε τις απαντήσεις σας στο antifascrista@yahoo.com. Αν απαντηθούν οι απορίες μας χαρίζουμε σιντί με ανάμεικτα κομμάτια Θάνου Μικρούτσικου και ΒV χιπ-χοπ τιμ, όχι κρου.

Ρίχνοντας τα φώτα της δημοσιότητας σε κωμικοτραγικούς «αρνητές της μάσκας», όπως έγινε με τη συγκέντρωση στο Σύνταγμα, εξαγγέλλοντας ποινές για όσους «παρπληροφορούν» με θεωρίες συνωμοσίας στο διαδίκτυο, αυτόματα στοχοποιείται και στην ουσία επιδιώκεται να λογοκρηθεί κάθε γνώμη αντίθετη από την κρατική αφήγηση. Ο δεύτερος τρόπος είναι λιγότερο προφανής: η ελεγχόμενη οργάνωση και μεσολάβηση της διάχυτης καχυποψίας για το τι σκατά συμβαίνει προς μονοπάτια ανώδυνα και χρήσιμα για τα κρατικά συμφέροντα. Μια λειτουργία που απευθύνεται σε συγκεκριμένο είδος ανθρώπων, εκείνο που δεν ενδιαφέρεται ακριβώς για την αυτο-οργάνωση και την προστασία των ατομικών ελευθεριών, αλλά αποζητά κάποια ανώτερη δύναμη ικανή να αντιπαλέψει τους εκάστοτε «δυνάστες και συνωμότες». Είναι δηλαδή το γνώριμο πια από το 2011 είδος του αγανακτισμένου μικροαστού που τώρα ένα κομμάτι του έχει μείνει πολιτικά ακέφαλο.

Υποθετικά μιλώντας, αν ο υπουργός δημόσιας τάξης, οι εισαγγελείς και τα κόμματα εννοούσαν στα αλήθεια τη μάχη ενάντια στις θεωρίες συνωμοσίας για τη γρίπη, τότε θα έπρεπε να στραφούν στο εσωτερικό των ιδίων των κρατικών μηχανισμών, στα κρατικά-επίσημα και ανεπίσημα- δίκτυα πληροφόρησης, στα ίδια τα μίντια και τους διαπιστευμένους δημοσιογράφους. Γιατί, εδώ που τα λέμε, από πού ακριβώς μάθαμε για τις θεωρίες με τα τσιπάκια, τα εμβόλια και τον Μπιλ Γκέιτς, τις συναχωμένες νυχτερίδες στη Κίνα και ούτω καθεξής; Από παλαβωμένους «ανώνυμους» πολίτες που πατάνε κουμπάκια στο ίντερνετ λέγοντας τη «γνώμη» τους και «δεν ξέρουμε από πού κρατάει η σκούφια τους»;⁶ Ή μήπως από τους ίδιους τους δημοσιογράφους σε έγκριτες εφημερίδες οι οποίοι έσπευσαν άμεσα να αναμεταδώσουν ό,τι τρέλα ακροδεξιάς προέλευσης βρήκαν πρόχειρη στο διαδίκτυο;⁷

Το τελευταίο διάστημα, το κράτος και οι επιχειρήσεις των αφεντικών που ονομάζονται «μίντια» προωθούν με ζέση την ιδέα ότι τα fake news είναι προϊόν κατάχρησης της «ελευθερίας του λόγου» από κακόβουλα υποκείμενα, τα οποία δίχως κανενός είδους πολιτική οργάνωση περιηγούνται ελεύθερα στον κόσμο του διαδικτύου διαδίδοντας τις «παλαβές, ατομικές ιδέες» τους. Υπονοούν δηλαδή ότι ο ψηφιακός κόσμος των σόσιαλ μίντια είναι ένας οριζόντιος, αταξικός κόσμος, δίχως εξουσία, δίχως αφεντικά, δίχως επιχειρήσεις, δίχως κράτος και δίχως οργανωμένους μηχανισμούς προπαγάνδας. Ότι το διαδίκτυο δεν υπόκειται σε κανενός είδους έλεγχο από τα κράτη –μόνο η προαιώνια εχθρός Τουρκία το έχει αποτομήσει και βέβαια... το αυταρχικό κράτος της Κίνας.

Στο μεταξύ, αυτή την ιδέα περί ελευθερίας της έκφρασης στις «δημοκρατικές» ψηφιακές μηχανές των αφεντικών τη ζευτήκαμε, όπως είπαμε προηγουμένως, πρόθυμα από μόνοι μας. Και είδαμε στην πράξη το πού οδήγησαν οι πεποιθήσεις περί άενης τεχνολογικής προόδου παρέα με τις γνώμες ότι η «σωστή πληροφόρηση» είναι το κλειδί για την κατανόηση του καπιταλιστικού κόσμου. Οι χιλιάδες «ατομικές γνώμες» του διαδικτύου που εννοήθηκαν ως κάποιου είδους απελευθέρωση, αποδείχτηκε ότι στις κρίσιμες στιγμές όλες τους στρατεύονται στις κατευθύνσεις που χαράζει η επίσημη κρατική πολιτική. Το πρόσφατο παράδειγμα της αρμονικής συστράτευσης των επίσημων μίντια με τα σόσιαλ μίντια υπέρ των μέτρων απαγόρευσης και της καραντίνας είναι χαρακτηριστικό.

Τελικά όμως, δεν έχει σημασία που δεν πιστεύουν όλοι τον Τσιόδρα, τον Χαρδαλιά, τη Σία Κοσιώνη και τους διαπιστευμένους έγκριτους δημοσιογράφους που μας παρέχουν «αντικειμενική, επιστημονική ενημέρωση». Δεν έχει σημασία αν διάφοροι πιστεύουν σε τσιπάκια και εργαστήρια κατασκευής του ιού. Σημασία έχει οι γνώμες να παραμένουν ατομικές μέχρις ότου τις οργανώσει ο υπ' αριθμόν ένα οργανωτής ατόμων: το κράτος. Κι εδώ υπάρχει πάντοτε χώρος και για τους συνωμοσιολόγους. Για κάτι τέτοιους άλλωστε δουλεύει εδώ και χρόνια η espresso –που σε περίπτωση που δεν το έχετε πάρει ακόμα χαμπάρι ελέγχεται από κύκλους της ευπ.

Εντωμεταξύ, φανταστείτε τώρα τι κάνουν όλοι ετούτοι οι κύκλοι στον «ελεύθερο κόσμο του διαδικτύου» με το ζήτημα της διαχείρισης της γρίπης. Ο πρόγονός τους, σερ Τσάρτερς, θα έβγαζε αφρούς από τη ζήλια του.

1. Βλ. «The corpse factory and the birth of fake news», bbc.com, 12/02/2017.
2. Βλ. Angela Davis, *Γυναίκες, Φυλή και Τάξη*, Μιγάδα-Αρχείο 71, 2014.
3. Βλ. Γιώργος Μαργαρίτης, *Ανεπιθύμητοι Συμπατριώτες: Στοιχεία για την καταστροφή των μειονοτήτων της Ελλάδας*, Βιβλιόραμα 2005, σ. 34-38.
4. Βλ. Τα «Πρωτόκολλα των Σοφών της Σιών: το μπεστ σέλερ του μίσους», iospress.gr - *Ελευθεροτυπία* 17/9/1995.
5. Βλ. Freddy Vinet, *Η Μεγάλη Γρίπη του 1918*, Μεταίχμιο 2020, σ. 76, 196-197, 263.
6. Αυτή είναι η γνώμη που υποστηρίζεται στο: Πάσχος Μανδραβέλης, «Fake news και μυθολογίες», *Καθημερινή* 23/08/2020.
7. Δείτε ενδεικτικά Γιάννης Παπαδόπουλος, «Ο ιός των fake news», *Καθημερινή* 8/08/2020.